

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี

Factors Contributing to Community Strength of Village Models for Sufficiency Economy, Amphoe Koh Chan, Chonburi Province

วิสิทธิ์ ยิ้มแย้ม¹
อุษณากร ทาวะรัมย์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชน และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยจัดกลุ่มแบบสัดส่วน แล้วหาจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จากนั้น ทำการสุ่มอย่างง่าย โดยนำรายชื่อมาสุ่มโดยใช้คอมพิวเตอร์ตามจำนวนที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม จำนวน 392 ชุด ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามอยู่ที่ 0.914 สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ วิธีแบบขั้นตอน ผลการศึกษา พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชน อยู่ระดับเข้มแข็งมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.69) และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน (Beta = 0.338**) กระบวนการจัดการชุมชน (Beta = 0.184**) การมีส่วนร่วม (Beta = 0.177**) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Beta = 0.140**) ส่งผลทางบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้ง 4 ปัจจัยนี้สามารถพยากรณ์ ความเข้มแข็งของชุมชน ได้ร้อยละ 50.80 ($R^2 = 0.508$) ส่วนปัจจัยผู้นำชุมชน และปัจจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม ชุมชนไม่ส่งผลต่อความเข้มแข็ง

คำสำคัญ : ความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

¹ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The purpose of this study was to examine the level of community strength of a model sufficiency economy village,. Also, this study attempted to investigate factors contributing to community strength. The samples were 392 people. Using multi-stage random sampling. By grouping areas number of samples, simple random on the list were randomized using computer by specified amount. Instrument used to collected data was questionnaire 392 series and the questionnaires with reliability of 0.914 The statistical tests employed to analyze collected data included, standard deviation, multiple regression with stepwise method. Result showed the strength of the community was found a very high level. (\bar{X} = 4.03, SD = 0.69), the subjects rated factor relation to community leaders affecting the community strength with highest means score, Factors relating to local wisdom and community culture, process for community management, support from both public and private sectors, respectively. In addition, was shown factors relation to the support from public and private sectors (Beta=0.338**), process for community management (Beta=0.184**), public participation (Beta=0.177**), natural resources and environment (Beta=0.140**) contributed statistically and positively to the community strength at significant level of .01. Specifically, factor relating to the support from public and private sectors was accounted for the community strength the highest level. These four factors were predictive the community strength at 50.80 % ($R^2 = .508$). Finally, factors relation to leaders, local wisdom and community culture had no effect the strength of the communities.

Keywords : Strength, sufficiency economy village, village models for sufficiency economy

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ชุมชนเข้มแข็ง” คือ การที่สมาชิกหรือประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการบริหารจัดการด้วยตนเอง และแก้ไขปัญหาของชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนการเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ มีเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาในชุมชน ผสมผสานความร่วมมือจากท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน และอื่นๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนา ดังนั้นชุมชนเข้มแข็งจึงเป็นแนวคิดที่นำมาเป็นทางเลือกในการพัฒนาประเทศ และแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม และได้นำไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา (ธีรพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2543)

จังหวัดชลบุรี เป็นแหล่งที่ตั้งเป้าหมายในการเข้ามาลงทุน โดยเกิดขึ้นตามมาตราการและนโยบายการส่งเสริมการลงทุนของภาครัฐ และเอกชน ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมภายในจังหวัดชลบุรีมีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือแม้กระทั่งความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

อำเภอเกาะจันทร์ เป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลกระทบในการขยายตัวของเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดชลบุรี เช่นเดียวกับหลาย อำเภอในจังหวัดชลบุรี ทั้งที่เป็นพื้นที่เขตชนบทและพื้นที่เขตเมือง ที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ซึ่งมีชุมชนจำนวนหนึ่งที่มีการปรับตัว และกำหนดแนวทางในการพัฒนาของตนเอง ด้วยการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนา อีกทั้งได้รับการสนับสนุนงบประมาณ องค์ความรู้ จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จนขยายผลสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ แทนที่จะปล่อยให้ถูกกำหนดจากภายนอกชุมชน จนส่งผลให้ชุมชนหลายแห่งในอำเภอเกาะจันทร์ กลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สมาชิกของชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี อาศัยอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข จึงทำให้ ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี

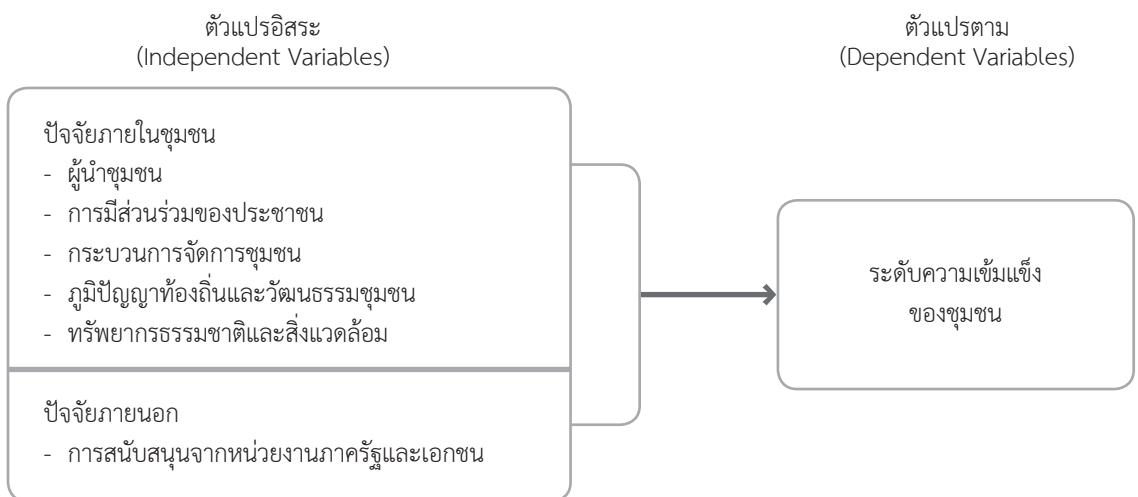
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใช้เกี่ยวกับความหมายและลักษณะของชุมชนเข้มแข็งของนักวิชาการต่างๆ ที่ได้ให้ความหมายไว้มาใช้ในการศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชนฯ และจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้ได้ตัวแปรอิสระจำนวน 6 ตัวแปร ดังกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

4.1 แนวคิดความเข้มแข็งของชุมชน

จากการค้นคว้า ผู้วิจัยพบว่าได้มีนักวิชาการซึ่งได้ให้แนวคิดความเข้มแข็งของชุมชนไว้ หลายท่านด้วยกัน โดยสาวิณี รอดสิน (2554) กล่าวว่าเกี่ยวกับ ชุมชนเข้มแข็งไว้ว่า การที่สมาชิกในชุมชนรักและผูกพันต่อกันต่อชุมชน มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเอง แม้จะต้องพึ่งพิงภายนอกบ้าง แต่อำนาจการตัดสินใจทุกด้านยังอยู่ที่ชุมชน ซึ่งสอดคล้อง วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2553) ที่กล่าวสรุปว่าชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่างๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและแก้ไขปัญหาร่วมกันของชุมชน แล้วนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา และหาญศึก ทรงสวัสดิ์ (2550) ได้เพิ่มเติมความหมายของชุมชนเข้มแข็งว่า ชุมชนที่เข้มแข็งเป็นชุมชนที่สามารถคิดกำหนดทิศทาง วิธีการดำเนินชีวิตที่เป็นไปตามความต้องการของตนเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองและสามารถพึ่งตนเองได้ ขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป

จากความหมายดังกล่าวผู้วิจัยได้สรุปความหมายของความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่สมาชิกหรือประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการบริหารจัดการ สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยตนเอง สมาชิกมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเอง และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็ง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า มี 6 ปัจจัยที่มีสอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ที่ทำการวิจัย ประกอบไปด้วย 1. ปัจจัยผู้นำชุมชน (ศุภกิจ วรอุไร, 2548; ธนโชติ อินธิแสน, 2548 ; วิทยา จันทรแดง, 2555; ไพชล ตันอุดม, 2552; อัมภา จันทราภาศ, 2543; ปริญา สิงห์เรือง, 2551; มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ, 2545) 2. ปัจจัยการมีส่วนร่วม (ธนโชติ อินธิแสน, 2548; นพดล สุขวรรณ, 2547; ไพชล ตันอุดม, 2552; ตะติยา ภาพสุวรรณ, 2546; อัมภา จันทราภาศ, 2543; ปริญา สิงห์เรือง, 2551; มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ, 2545) 3. ปัจจัยกระบวนการจัดการชุมชน (อำไพ สว่างศรี, 2552; ธนโชติ อินธิแสน, 2548; ตะติยา ภาพสุวรรณ, 2546) 4. ปัจจัย

ปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน (อำไพ สว่างศรี, 2552; ศุภกิจ วรอุไร, 2548; วิทยา จันทรแดง, 2555; ไพชล ตันอุดม, 2552; ตะติยา ภาพสุวรรณ, 2546; อัมภา จันทราภาศ, 2543; ปริญา สิงห์เรือง, 2551) 5. ปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (วิทยา จันทรแดง, 2555; ปริญา สิงห์เรือง, 2551) และ 6. ปัจจัยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (อำไพ สว่างศรี, 2552; ศุภกิจ วรอุไร, 2548; นพดล สุขวรรณ, 2547; วิทยา จันทรแดง, 2555; ไพชล ตันอุดม, 2552; ตะติยา ภาพสุวรรณ, 2546; ปริญา สิงห์เรือง, 2551) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายและแนวคิดไว้ ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำของบาร์โกล (Bartol) และ มาร์ติน (Martin) (อ้างใน ราณี อิศัยกุล, 2544 : 207) ได้นำเสนอภาวะผู้นำเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ขององค์การและไปสอดคล้องกับราณี อิศัยกุล (2544) ที่ให้ความหมายผู้นำไว้ว่า ผู้ที่สามารถชักจูงโน้มน้าวหรือใช้อิทธิพลให้ผู้อื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ จึงสรุปได้ว่า ผู้นำ คือผู้ที่สามารถชักจูงโน้มน้าวหรือใช้อิทธิพลเพื่อให้ผู้อื่นปฏิบัติงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายขององค์การหรือชุมชน

แนวคิดการมีส่วนร่วม จากแนวความคิดของซินรัตน์ สมสืบ (2539 อ้างใน อำไพ สว่างศรี, 2552 : 39) ที่ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ คือ การมีส่วนร่วมนั้นไม่ควรใช้การบังคับ แต่ต้องเกิดจากความตระหนักและตัดสินใจของชาวบ้านเอง รัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนเอื้ออำนวยให้เกิดการมีส่วนร่วม เช่น นโยบาย แผนงาน กฎหมายและระเบียบและแนวคิดของไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2536 อ้างใน อำไพ สว่างศรี, 2552) ที่ได้กล่าวถึงว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา เกิดจากกระบวนการที่ภาครัฐได้ทำการส่งเสริมสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนนั้นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การพิจารณาตัดสินใจการร่วมปฏิบัติ ไม่ได้เกิดจากบังคับ โดยมีภาครัฐเข้ามาเป็นสนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการชุมชน โดยกรมการพัฒนาชุมชน (2548) ได้กล่าวถึง การบริหารจัดการชุมชน โดยเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ผ่านการทำกิจกรรม โดยบูรณาการการทำงานกับผู้นำ เครือข่ายภาคประชาชน หน่วยงานราชการและเอกชน เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนา

อย่างต่อเนื่อง โดยชุมชนต้องมีกระบวนการในการจัดการ โดยมีระบบข้อมูล มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการจัดการเพื่อสร้างโอกาสให้คนในชุมชนได้ มีการพูดคุยสื่อสารกันเป็นประจำ ซึ่งมีการจัดทำแผนชุมชนและนำเสนอแผนไปปฏิบัติหรือมีกิจกรรมที่ดำเนินร่วมกัน และมีองค์กรที่เข้มแข็งอย่างน้อย 1 องค์กร เพื่อเป็นหลักในการพัฒนา จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า ชุมชนจะเข้มแข็งได้ จะต้องมีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ มีการร่วมกันทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ภายในชุมชน มีการจัดทำแผนชุมชน โดยมีการรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อเป็นกลุ่มแกนนำในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

แนวความคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมชุมชน โดยสามารถ จันทร์สุรีย์ (2543) กล่าวถึงคำนิยามของ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” คือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม และฉัตรทิพย์ นาถสุภา 2540 (อ้างใน เสาวภา ไพทยวัฒน์ และคณะ, 2555) ให้ความหมายของวัฒนธรรมชุมชนไว้ คือ การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นโดยอาศัยความรู้และภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมาเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ซึ่งจากแนวความคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน สรุปได้ว่า แนวความคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน เป็นสิ่งที่ชาวบ้านคิดได้เองและเกิดจากสั่งสมองค์ความรู้แล้วนำมาแก้ไขปัญหาและเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตของตนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดย เกษม จันท์แก้ว (2524 อ้างใน ญัฐวรรณ สุนทรวิทธิโชติ และกาญจนา สุขาบุรณ์, 2556) กล่าวถึงความหมายของทรัพยากรธรรมชาติไว้ คือ สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งซึ่งถ้าสิ่งนั้นไม่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ก็ไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติและได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมว่า หมายถึง สิ่งแวดล้อมนั้น เป็นทุกสิ่งทุกอย่างบนโลก รวมไปถึง ความหมายทรัพยากรธรรมชาติ ของทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง (2528 อ้างใน ญัฐวรรณ สุนทรวิทธิโชติ และกาญจนา สุขาบุรณ์, 2556) ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่าสิ่งที่ปรากฏตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นเอง ซึ่งอำนวยประโยชน์แก่มนุษย์และสภาวะธรรมชาติด้วยตัวเอง และได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อม หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ช่วยอำนวยประโยชน์ในการดำรงชีวิตทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งสรุปได้ว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ อยู่รอบตัวมนุษย์ อีกทั้งเอื้ออำนวยประโยชน์ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

แนวคิดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน โดยกัลป์กร ไชยทนต์ (2552) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาชุมชนที่ดีและมีความยั่งยืน จะต้องเป็นการพัฒนาที่เกิดจากการความต้องการของชุมชนโดยตรง แต่อย่างไรก็ตามยังมีชุมชนที่ต้องการการสนับสนุนกระบวนการการพัฒนา เนื่องจากแต่ละชุมชนมีขีดความสามารถในการดำเนินการโครงการไม่เท่าเทียมกัน จึงยังต้องอาศัยการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนา เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามกระบวนการที่มีความสมบูรณ์ ซึ่งสรุปได้ว่า จากแนวคิดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน คือสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐในประเด็นของงบประมาณ องค์ความรู้ การสนับสนุน ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน และรวมไปถึงการสนับสนุนจากภาคเอกชน ที่เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่นำมาศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ ทั้ง 18 หมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 18,787 คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การคำนวณตามวิธีการของยามาเน่ กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนโดย ขั้นตอนที่ 1 แบ่งเขตพื้นที่สุ่มตัวอย่างตามหมู่บ้าน ทั้งหมด 18 หมู่บ้าน ขั้นตอนที่ 2 ทำการจัดกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน โดยการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน ขั้นตอนที่ 3 ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยนำบัญชีรายชื่อมาสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้คอมพิวเตอร์

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามจำนวน 1 ชุด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน รายได้ สถานะในครัวเรือน ตำแหน่งในหมู่บ้าน การศึกษา และอาชีพ เป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน เป็นมาตราวัดแบบประเมินค่า (Rating

Scale) 5 ระดับคือ ระดับที่ 1 เห็นด้วยน้อยที่สุด ระดับที่ 2 เห็นด้วยน้อย ระดับที่ 3 เห็นด้วยปานกลาง ระดับที่ 4 เห็นด้วยมาก ระดับที่ 5 เห็นด้วยมากที่สุด และเมื่อนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ($\alpha=0.929$) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ($\alpha=0.793$) ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน ($\alpha=0.944$) ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน ($\alpha=0.917$) ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\alpha=0.860$) และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ($\alpha=0.833$)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน เป็นมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับคือ ระดับที่ 1 เห็นด้วยน้อยที่สุด ระดับที่ 2 เห็นด้วยน้อย ระดับที่ 3 เห็นด้วยปานกลาง ระดับที่ 4 เห็นด้วยมาก ระดับที่ 5 เห็นด้วยมากที่สุด จำนวน 10 ข้อคำถามและเมื่อนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชน ($\alpha=0.877$)

5.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็ง การพัฒนาความเข้มแข็ง ภาวะผู้นำชุมชน และการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสอบถามและตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ 1. นายเอกลักษณ์ ณีฤทธิ์ อาจารย์ วิทยาลัยการบริการรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา 2. ว่าที่ร้อยตรีประสาทรักษ์ประเสริฐ พัฒนาการอำเภอบ้านบึง 3. นายจิรธรรมภัทรธรรมกุล นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับข้อมูลตามวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์เฉพาะ ผลปรากฏว่าได้ค่าตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.0 ถือว่าแบบสอบถามใช้ได้

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลการศึกษาวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณด้วยตนเอง ขั้นตอนที่ 2 ประสานงานกับ

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่างการ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการกรอกแบบสอบถามพร้อมขอความร่วมมือ ขั้นตอนที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูล จำแนกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามไปประมวลผล ลงรหัสข้อมูลแบบสอบถามในเครื่องคอมพิวเตอร์ จากนั้นทำการวิเคราะห์ผลจากข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ ตอนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ระดับความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตอนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และตอนที่ 4 เป็นการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรอิสระโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบขั้นตอน (Stepwise Method)

6. ผลการวิจัย

6.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพบว่า เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 53.06) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 46.94) มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ อายุ 44 ปี ระยะเวลาการอยู่อาศัยในหมู่บ้าน โดยเฉลี่ย คือ 36 ปี รายได้ต่อเดือนโดยเฉลี่ย คือ 9,803 บาท สถานะในครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครัวเรือน (ร้อยละ 50.26) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน โดยเฉลี่ย คือ 4 คน ส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป (ร้อยละ 78.83) มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 51.53) และมีอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 37.50)

6.2 ระดับความเข้มแข็งของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ มีความเข้มแข็งของชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับเข้มแข็งมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.69)

6.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.52) รองลงมา

คือ ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน ($\bar{X} = 3.99, S.D. = 0.48$) ส่วนอันดับสุดท้าย คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ($\bar{X} = 3.92, S.D. = 0.54$) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษาทั้ง 6 ตัวแปร กับความเข้มแข็งของชุมชน (Y1) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.52 ถึง 0.63 โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ทุกค่า

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัย พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.51 ถึง 0.76 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ทุกค่า โดยปัจจัยกระบวนการจัดการชุมชน (X3) กับปัจจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน (X4) มีความสัมพันธ์กันสูงสุด ส่วนปัจจัยการมีส่วนร่วม (X2) กับปัจจัยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (X6) มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสหสัมพันธ์ (r) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	Y1	X1	X2	X3	X4	X5	X6
ความเข้มแข็งของชุมชน (Y1)	1.00	0.52**	0.56**	0.62**	0.61**	0.57**	0.63**
ปัจจัยผู้นำชุมชน (X1)		1.00	0.64**	0.63**	0.57**	0.53**	0.52**
ปัจจัยการมีส่วนร่วม (X2)			1.00	0.72**	0.64**	0.58**	0.51**
ปัจจัยกระบวนการจัดการของชุมชน (X3)				1.00	0.76**	0.68**	0.63**
ปัจจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน (X4)					1.00	0.70**	0.64**
ปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (X5)						1.00	0.61**
ปัจจัยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (X6)							1.00
\bar{X}	4.03	4.13	3.95	3.98	3.99	3.93	3.92
SD	0.69	0.52	0.49	0.46	0.48	0.50	0.54

** p < .01

6.4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณด้วยวิธีแบบขั้นตอน

ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานของปัจจัยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ปัจจัยกระบวนการจัดการชุมชน ปัจจัยการมีส่วนร่วม และปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลทางบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนฯ มีค่า 0.338, 0.184, 0.177 และ 0.140 ตามลำดับ โดยปัจจัยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ส่งผลทางบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนฯ

มากที่สุด และปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลทางบวกต่ำสุด ส่วนปัจจัยด้านผู้นำชุมชน และปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน ไม่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนฯ และค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ของความเข้มแข็งของชุมชนฯ กับตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ตัว มีค่าเท่ากับ 0.713 โดยที่ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ตัว สามารถพยากรณ์ความเข้มแข็งของชุมชนฯ ได้ร้อยละ 50.80 ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอเกาะจันทร์ โดยวิธีแบบขั้นตอน (Stepwise Method)

ตัวแปรพยากรณ์	Beta	b	Sig.
ค่าคงที่		0.742**	.000
ปัจจัยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	0.338**	0.312**	.000
ปัจจัยกระบวนการจัดการของชุมชน	0.184**	0.202**	.003
ปัจจัยการมีส่วนร่วม	0.177**	0.179**	.001
ปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	0.140**	0.141**	.007

R = 0.713 R² = .508 S.E.est = .353 F = 99.808**

** p < .01

7. อภิปรายผล

7.1 จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งมาก ($\bar{X} = 4.03, S.D. = 0.69$) เนื่องจากอำเภอเกาะจันทร์ เป็นลักษณะชุมชนที่ประชาชนมีการรวมตัวกัน ไม่ได้เดินทางออกไปทำงานต่างจังหวัด จึงมีความสามารถในการรวมตัว รวมกลุ่ม ได้อย่างเข้มแข็ง มีความรู้สึกในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จึงทำให้สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเอง เมื่อมีกิจกรรมภายในชุมชนก็จะได้รับความร่วมมือเข้ามาร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดลักษณะของชุมชนเข้มแข็งของวรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2553) ที่กล่าวสรุปว่าชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่างๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้การจัดการและแก้ไขปัญหาพร้อมกันของชุมชน แล้วนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา และหาญศึก ทรงสวัสดิ์ (2550) ได้เพิ่มเติมความหมายของชุมชนเข้มแข็งว่า ชุมชนที่เข้มแข็งเป็นชุมชนที่สามารถคิดกำหนดทิศทาง วิธีการดำเนินชีวิตที่เป็นไปตามความต้องการของตนเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองและสามารถพึ่งตนเองได้ ขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของอำไพ สว่างศรี (2552) ที่ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ประชาชนชาวตลาดสามชุกร้อยปี มีความคิดเห็นว่า ชุมชนตลาดสามชุก เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งมาก ซึ่งมีตัวแปรที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งที่นำมาศึกษาเหมือนกัน

7.2 จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนสูงสุด เนื่องจาก อำเภอเกาะจันทร์ มีพื้นที่ตำบลเพียง 2 ตำบล 27 หมู่บ้าน เป็นโอกาสที่ดีของชุมชนที่ภาครัฐและภาคเอกชน เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนได้อย่างทั่วถึงตั้งแต่ปี 2540 ถึงปี 2559 และที่ผ่านมาได้มีการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านต่างๆ ทั้งด้านองค์ความรู้ การวางแผน การพัฒนาแผนชุมชน ด้านงบประมาณ และลงไปช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน ที่เกิดจากความต้องการของชุมชนเอง ในส่วนของภาคเอกชนเองก็ตระหนักถึงความสำคัญในการคืนประโยชน์ให้กับคนในพื้นที่ที่ทางภาคเอกชนประกอบธุรกิจอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนงบประมาณสำหรับกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ กัลป์กร ไชยทนต์ (2552) ที่กล่าวไว้ว่า การพัฒนาชุมชนที่มีความยั่งยืน และทำให้ชุมชนเข้มแข็ง จะต้องเป็นการพัฒนาที่เกิดจากการความต้องการของชุมชนโดยตรง และชุมชนจะต้องได้รับการสนับสนุนกระบวนการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐ ตั้งแต่กระบวนการวางแผน การดำเนินงาน รวมไปถึงการประเมินผลโครงการ เนื่องจากแต่ละชุมชนมีขีดความสามารถในการดำเนินการโครงการไม่เท่าเทียมกัน จึงยังต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐ และเอกชน ในการเป็นภาคีการพัฒนา เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามกระบวนการที่มีความสมบูรณ์

และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอีกหลายคน ได้แก่ ผลการวิจัยของวิทยา จันทร์แดง (2554) พบว่าการส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการให้ความรู้ สร้างระบบข้อมูล การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกเพื่อนำไปปฏิบัติ จะสร้าง

ชุมชนให้เข้มแข็ง และผลการศึกษาวิจัยของไพชล ต้นอุต (2552) พบว่า การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชน มีผลต่อการพัฒนาชุมชนมากซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

7.3 จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน เป็นปัจจัยอันดับที่ 2 ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน เนื่องจากหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ มีจัดทำแผนชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการดำเนินงานในชุมชนที่มีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่างๆ ภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มอาชีพกลุ่ม OTOP และบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานต่างๆ ภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมการพัฒนาชุมชน (2549) การบริหารจัดการชุมชน โดยเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ผ่านการทำกิจกรรม โดยบูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วน เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาดังต่อเนื่อง โดยชุมชนต้องมีกระบวนการในการจัดการ มีการจัดทำแผนชุมชนที่นำไปปฏิบัติได้และมีองค์กรที่เข้มแข็งอย่างน้อย 1 องค์กร เพื่อเป็นหลักในการพัฒนา

และยังมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของหลายคน ได้แก่ ผลการศึกษาวิจัยของอำไพ สว่างศรี (2552) ที่พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน และผลการศึกษาวิจัยของธนโชติ อินธิแสน (2548) พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หากปัจจัยด้านการบริหารจัดการชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งมากขึ้น ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดความเข้มแข็งเพิ่มขึ้นด้วย

7.4 จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม เป็นปัจจัยอันดับที่ 3 ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน เนื่องจากอำเภอเกาะจันทร์ มีพื้นที่ที่ทำเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ประชาชนอาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งสามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนได้ ภาครัฐก็เข้ามาสนับสนุนเพื่อทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในที่ประชุมนั้น และเมื่อมีการประชุมเพื่อขอความร่วมมือต่างๆ หรือร่วมกันจัดทำแผนการพัฒนาชุมชน ประชาชนก็ได้รับโอกาสในการเสนอความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชินรัตน์ สมสืบ 2539 (อ้างใน อำไพ สว่างศรี, 2552) ได้ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมนั้นไม่ควรใช้การบังคับ แต่ต้องเกิดจากความตระหนักและตัดสินใจของชาวบ้านเอง รัฐเป็นเพียงผู้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

และยังมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของหลายคน ได้แก่ ผลการศึกษาวิจัยของไพชล ต้นอุต (2552) พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งเมืองน่าอยู่ ผลการศึกษาวิจัยของ ผลการศึกษาวิจัยของปริญญา สิงห์เรือง (2551) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนทำให้เกิดกิจกรรม และสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างประสบความสำเร็จ แต่ไม่สอดคล้องกับ ผลการศึกษาวิจัยของตะตียา กาศสุวรรณ (2546) พบว่า ปัจจัยในชุมชนด้านการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในระดับน้อย

7.5 จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยอันดับที่ 4 ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน เนื่องจากอำเภอเกาะจันทร์เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อม ชุมชนจึงมีกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงภูมิทัศน์ กิจกรรมแยกขยะ การสร้างจิตสำนึกในการเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรที่มีอยู่ในหมู่บ้าน รวมไปถึงการเฝ้าระวังในการทำลายทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของทวิทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง (2528 อ้างใน ญัฐวรรณ สุนทรวิโรดิโชติ และกาญจนา สุชาบุรณ์, 2556) ที่ได้ให้ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติว่า หมายถึง สิ่งที่ปรากฏตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นเอง ซึ่งอำนวยประโยชน์แก่มนุษย์และสภาวะธรรมชาติด้วยกันเอง และได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อม หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ช่วยอำนวยประโยชน์ในการดำรงชีวิต

อีกทั้งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของวิทยา จันทร์แดง (2554) พบว่า การจัดการทรัพยากรในชุมชน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และผลการศึกษาวิจัยของปริญญา สิงห์เรือง (2551) พบว่า ปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สามารถจัดการได้อย่างสมบูรณ์ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนบ้านดอนหมู

7.6 จากผลการศึกษา พบว่า หากต้องการให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง จะต้องพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนทั้ง 4 ปัจจัย พร้อมกัน เพราะจากผลการศึกษา ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ของความเข้มแข็งของชุมชน

โดยที่ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ตัว สามารถพยากรณ์ความเข้มแข็งของชุมชนฯ ได้ร้อยละ 50.80

8. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบอำเภอเกาะจันทร์ เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในระดับเข้มแข็งมาก และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการชุมชน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ควรมีนโยบายที่จะให้การสนับสนุน งบประมาณ องค์ความรู้ กิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยให้พิจารณาความเหมาะสมของการสนับสนุนจากระดับความต้องการ เสริมสร้างความเข้มแข็ง และควรมีนโยบายสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกภาคส่วน โดยดึงภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ตามศักยภาพและความต้องการของบริบทพื้นที่

8.1.2 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ควรมีนโยบายในการส่งเสริมพัฒนาให้หมู่บ้าน/ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง เป็นหมู่บ้าน/ชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้คณะดูงานจากภายในจังหวัดและต่างจังหวัดได้เข้ามาเรียนรู้และนำรูปแบบการดำเนินงานที่ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งไปประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านของตนเอง และควรมีนโยบายส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่างๆ ภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตฯ กองทุนแม่ของแผ่นดิน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กลุ่ม OTOP เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

8.1.3 ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการของชุมชน ควรมีนโยบายส่งเสริมกระบวนการต้นน้ำ โดยใช้เวทีประชาคม ในการดำเนินการจัดทำแผนชุมชนเพื่อระดมปัญหาและความต้องการของประชาชน มีการเสนอแนะปัญหาของชุมชน ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ร่วมกันลงมือแก้ไขปัญหา และดำเนินการจนบรรลุเป้าหมายในที่สุด

8.1.4 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ควรมีนโยบายส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม และสนับสนุนให้ชุมชนสร้างข้อตกลงร่วมกันหรือกฎกติกาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของแต่ละชุมชน เช่น กำหนดเกณฑ์มาตรฐานระดับในการมีส่วนร่วมของประชาชน และการมีส่วนร่วมต้องไม่เอื้อผลประโยชน์

เฉพาะกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด รวมไปถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านได้แสดงความคิดเห็น

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

8.2.1 จังหวัดชลบุรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชลบุรี, สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเกาะจันทร์ สำนักงานส่งเสริมการเกษตรอำเภอเกาะจันทร์ ,องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเกาะจันทร์ จัดโครงการประกาศชุมชนตัวอย่างที่เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ โดยยึดการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของหมู่บ้านไว้ มีกิจกรรมประเพณีทางวัฒนธรรมของชุมชน และการใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นตัวอย่งให้กับหมู่บ้านอื่นๆ ที่อยู่ภายในอำเภอ จังหวัด และจังหวัดใกล้เคียง ได้เข้ามาศึกษาแล้วนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเอง

8.2.2 อำเภอเกาะจันทร์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเกาะจันทร์ จัดประชุมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ประสานกับบริษัทภาคเอกชนในพื้นที่อำเภอเกาะจันทร์ โดยดึงภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ตามศักยภาพและความต้องการของบริบทพื้นที่หมู่บ้าน

8.2.3 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเกาะจันทร์ สำนักงานเกษตรอำเภอเกาะจันทร์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่างๆ ภายในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตฯ กองทุนแม่ของแผ่นดิน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรฯ กลุ่มอาชีพกลุ่ม OTOP เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

8.2.4 อำเภอเกาะจันทร์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมกระบวนการตั้งต้นในการจัดแผนชุมชนเพื่อระดมปัญหาและความต้องการของประชาชน มีการเสนอแนะปัญหาของชุมชน ร่วมกันลงมือแก้ไขปัญหา รับผลประโยชน์

8.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

8.3.1 การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในปัจจุบันด้านอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น ปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง ปัจจัยด้านกลุ่มอาชีพต่างๆ ภายในชุมชน ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ฯลฯ เพื่อให้ครอบคลุมและเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

8.3.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ในชุมชนอื่นๆ เพื่อหาจุดร่วมและจุดต่างของการเกิดชุมชนเข้มแข็ง ในบริบทที่แตกต่างกัน

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2549). “คู่มือการดำเนินงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตามแผนปฏิบัติการกรมการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กัลปียกร ไชยทนต์. (2552). ปัจจัยด้านการบริการที่มีความสัมพันธ์ต่อหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข” ดีเด่น อำเภอแจ้ห่ม ปี 2550 บ้านแป้นโป่งชัย หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านเสา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง. ลำปาง : มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- ณัฐวรรณ สุนทรวิริทธิโชติ และกาญจนา สุชาบุรณ์. (2556). การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามัญชิต : ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ตติยา กาศสุวรรณ. (2546). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนโชติ อินทิสาน. (2548). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธีรพงษ์ แก้วหาวงษ์. (2543). กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง : ประชาคม ประชาสังคม. ขอนแก่น: โครงการจัดตั้ง มูลนิธิเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ชมรมนักวิชาการสาธารณสุข ภาคตะวันออกเฉียงใต้.
- นภดล สุขวรรณ. (2547). กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนเทพีลีลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญอนันต์ พินัยทรัพย์ และพลาพรรณ คำพรรณ. (2549). โครงการศึกษาชุมชนเข้มแข็งกระบวนการสร้างสรรค์คืนพลังสู่ชุมชน : หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์. รายงานวิจัย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปริญญา สิงห์เรือง. (2551). ชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาบ้านดอนหมู ตำบลขามเปี้ย อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์และการพัฒนา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ไพช ดันอุดม. (2552). การมีส่วนร่วมของผู้นำและประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งเมืองนำอยู่: กรณีศึกษาเทศบาลเมือง เมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มิ่งขวัญ แดงสุวรรณ. (2545). กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ราณี อิลิชัยกุล. (2544). เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวหน่วยที่ 8-15 (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2553). กระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็ง: รูปแบบ ปัจจัยและตัวชี้วัด. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์, 8(2), 119-158.
- วิทยา จันท์แดง. (2554). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตภาคกลางตอนบน. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ศุภกิจ วรอุไร. (2548). ปัจจัยส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนหมื่นสารบ้านบัวลาย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองและการปกครอง) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สามารถ จันทร์สุริย์. (2534). ภูมิปัญญาท้องถิ่นคืออะไร
อย่างไร. ในการสัมมนาทางวิชาการเรื่องภูมิปัญญา
ชาวบ้าน. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- สาวินี รอดสิน. (2554). ชุมชนเข้มแข็ง:กรณีศึกษาชุมชนบ้าน
ปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน เชียงใหม่.
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เสาวภา ไทพยวัฒน์ และคณะ. (2555). รายงานการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน
บางคนที่. สมุทรสงคราม:มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทา.
- หาญศึก ทรงสวัสดิ์. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อชุมชนเข้มแข็ง
กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าข้ามอำเภอชนแดน
จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต (ยุทธศาสตร์การพัฒนา). เพชรบูรณ์ : บัณฑิต
ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- อำไพ สว่างศรี. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของ
ชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี อำเภอสามชุก จังหวัด
สุพรรณบุรี วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหา
บัณฑิต แขนงวิชาบริหาร รัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการ
จัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- อำภา จันทราภาศ. (2543). ทูทางสังคมที่ส่งผลต่อ
ความเข้มแข็งของชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบ
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อินทร พิชิตตานนท์ และเดชพล ฐิตยารักษ์. (2547). ชุมชน
เข้มแข็ง : หนทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสาร
เศรษฐกิจและสังคม, 6(พฤศจิกายน - ธันวาคม),
11-16.